

Зурнаджи Євген Євгенович
аспірант кафедри менеджменту та
іноваційних технологій соціокультурної діяльності
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В більше восьми місяців Україна живе в умовах постійної військової загрози та в правовому режимі воєнного стану [1]. Відповідно до положень Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2] в Указі Президента України про запровадження воєнного стану «визначається вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням воєнного стану із зазначенням строку дії цих обмежень, а також тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень». У ст. 20 цього ж Закону визначено, що в умовах воєнного стану не можуть обмежуватися права, що передбачені ч. 2 ст. 64 Конституції України.

Аналізуючи ч. 2 ст. 64 Конституції України можливо виділити такі ключові права, що не можуть бути обмежені: рівність конституційних прав і свобод та рівність перед законом; неможливість позбавлення громадянства; право особи на життя; право особи на повагу до її гідності; право особи на житло; право особи на вільний шлюб; право особи на судовий захист свого порушеного права; право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень; право не виконувати явно злочинні розпорядження та накази тощо [3]. Отже, проаналізувавши положення Конституції України можна дійти висновку, що перелік прав і свобод людини та громадянина, які не можуть бути обмежені в умовах воєнного або

надзвичайного стану, є вичерпним. Всі інші права і свободи людини і громадянина, передбачені Конституцією України, можуть бути обмежені за умови введення воєнного стану.

Щодо безпосереднього аналізу захисту органами державної влади, прав особи, під час дії правового режиму воєнного стану, слід зазначити, наступне. Одночасно із введення воєнного стану Указом Президента України № 68/2022 було утворено 24 обласних та одну місцеву військову адміністрацію на базі обласних адміністрацій та Київської міської адміністрації [4]. Також на територіях де велися, або ведуться активні бойові дії було створено військові адміністрації на базі місцевих органів виконавчої влади чи військові-цивільні адміністрації, що виконували чи виконують функції органу місцевого самоврядування.

Таким чином, можливо констатувати, що поряд із загальними органами державної влади, в період дії правового режиму воєнного стану ще можуть бути створені спеціальні органи з військовими повноваженнями.

Відповідно до ч. 2 ст. 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» військові адміністрації мають вживати заходів щодо охорони прав, свобод і законних інтересів громадян [2]. Згадані вище військово-цивільні адміністрації відповідно до спеціального законодавчого акту - Закону України «Про військово-цивільні адміністрації» [5] також наділені повноваженнями щодо охорони та захисту прав і свобод людини і громадянина.

При цьому, звичайно, слід пам'ятати про те, що захист прав людини органами державної влади, в тому числі, з військовими повноваженнями буде залежати від ситуації, що відбувається в межах окремо взятої територіальної одиниці. Адже забезпечувати охорону та захист прав і свобод людини в умовах активних бойових дій складніше, ніж на територіях, де не ведуться активні бойові дії.

Втім слід зазначити, що в умовах воєнного стану на перше місце звичайно виходить захист державного суверенітету та територіальної цілісності держави. Хоча це й не призводить до того, що права людини певним чином

пригнічуються чи зовсім не забезпечуються. В першу чергу це стосується тези, що заради захисту держави, інтереси держави мають переваги над інтересами людини, що на цей час можуть обмежуватися (мова йде лише про ті, що не визначені ч. 2 ст. 64 Конституції України).

М. Басовий справедливо зауважує, що обмеження – це юридичні та фактичні наслідки діяльності уповноважених органів державної влади, що заснована на законі та направлена на досягнення відповідних цілей, в результаті якої зменшуються варіанти дозволеної нормами права поведінки фізичних та юридичних осіб шляхом встановлення різного роду меж такої поведінки, що в обов'язковому порядку мають тимчасовий, просторовий та суб'єктивний характер [6, с. 32].

Хоча, виходячи з позиції науковця можливо припустити, що мова йде не стільки про обмеження прав людини і громадянина, як про певні зусилля, що має кожен громадянин України докласти з метою захисту нашої України. Також слід відмітити, що Закон України «Про правовий режим воєнного стану» передбачає ряд гарантій, що спрямовані на забезпечення законності в державі та унеможливлення протиправного обмеження прав людини. Зокрема, слід вказати на те, що однією з гарантій забезпечення прав людини під час воєнного стану є підвищення міра юридичної відповідальності за вчинення певних правопорушень.

Таким чином можливо підсумувати, що в захист прав людини в умовах воєнного стану може забезпечуватися як загальними органами державної влади так і спеціальними органами державної влади з військовими повноваженнями (військові адміністрації та військово-цивільні адміністрації). А рівень захисту прав та свобод особи, буде залежати від ситуації, що відбувається в межах окремої адміністративної одиниці.

Джерела:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022/ed20220224#Text>

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
4. Про утворення військових адміністрацій: Указ Президента України № 68/2022 від 24.02.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text>
5. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 03.02.2015 р. № 141-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text>
6. Басов А. В. Поняття “обмеження” як юридична категорія: теоретичний аспект. Адміністративне-право і процес. 2013. № 1. С. 27-33.
Науковий керівник: Вишневська Юлія Володимирівна к.ю.н., доцент кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Манчул Марія-Діана Дмитрівна

*аспірантка кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Не встигла економіка України, що зазнала значного удару ще під час COVID-19, відновитись, як нове вкрай важке випробовування для неї завдало вторгнення росії, що спричинило повну руйнацію. Наслідком військових дій росії стало знищення та зупинка діяльності підприємств, інфраструктури та виробництв. І тому, навіть після початку відновлювальних заходів економіки після пандемії COVID-19, які дали свій позитивний результат (річні темпи зростання досягли 3,4% у 2021 році, посилення монетарної політики для